

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště oponenta,
instituce**

PhDr. Jiří Militký, Ph.D.

*Oppidum Hradiště u Stradonic. Komentovaný katalog
mincovních nálezů a dokladů mincovní výroby*
doc. PhDr. Václav Marek, CSc.

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav řeckých a
latinských studií

Oponentský posudek na předloženou habilitační práci

PhDr. Jiří MILITKÝ, **Oppidum Hradiště u Stradonic**. Komentovaný katalog mincovních nálezů a dokladů mincovní výroby. Praha 2015. Str. 733, s množstvím grafických přehledů a fotografií mincí ke katalogu.

PhDr. J. Militký předkládá jako podklad pro svou habilitaci spis publikovaný v roce 2015 v rámci grantového projektu *Mincovnictví na českých oppidech doby laténské*. Jeho spis, který hned v úvodu svého posouzení označuji jako úctyhodný, prošel tedy jistě důslednou odbornou oponenturou, ke které mohu připojit své dojmy obecnějšího numismatického historického charakteru, bez ambic hlubokého znalce speciálně keltského mincovnictví. Dr. Militký uvádí, že se stradonickým mincovním nálezům tak či onak věnoval patnáct let, publikoval (i jako spoluautor) mnoho desítek různě zaměřených studií (včetně důkladných nálezových zpráv) ke keltské (bójské) numismatice a předloženým dílem dokázal, že je dnes zřejmě naším největším znalcem mincovnictví českých Bójů a ve velké míře i středoevropských Keltů vůbec.

Aniž bych se chtěl podrobněji věnovat obsahové struktuře autorova výkladu, oceňuji její racionalitu a metodickou důslednost, s níž je čtenář, resp. uživatel knihy věcně informován o lokalitě, způsobech nalézání mincí na oppidu (bez plošného archeologického výzkumu), o dosavadním bádání nad tam nalezenými mincemi a o veřejných i soukromých sbírkách, v nichž se nacházejí mince dokazatelně nalezené ve Stradonicích. Jádrem vlastního výkladu je ovšem rozsáhlá 6. kapitola (str. 29 – 165), kde autor nejprve představuje význam stradonického mincovního fondu jednotlivých nálezových mincí (253 zlatých mincí, 1822 stříbrných, plus 406 importovaných keltských a antických mincí) a pak nabízí svůj originální příspěvek k metrologické, typologické a ikonografické systemizaci bójských ražeb oppidálního období (ca. 120 – 40 př. Kr.). Tato systemizace dovoluje – v míře, v jaké je to u bójských mincí vůbec možné – navrhnout relativní chronologii ražeb. Tato důsledně provedená systemizace, při níž je třeba vyzvednout, že dr. Militký vlastně jako první věnuje komplexní pozornost bójským stříbrným ražbám (obolům), byla potřebná pro sestavení katalogu na oppidu nalezených mincí. Tento katalog byl vlastním cílem práce; poprvé je v něm kompletně představen stradonický nálezový fond, celá řada mincí je v něm poprvé publikována a všechny mince jsou dokumentovány kvalitními fotografiemi. Už jen shromáždění tohoto materiálu představuje velké množství organizační práce.

Závažnost tématu předložené práce je primárně dána významem stradonického oppida, největšího v Čechách, jehož roli výrobního, obchodního a politického centra, majícího široké „mezinárodní“ kontakty, dokládají především právě mincovní nálezy; plošný archeologický výzkum zde neproběhl, literární památky pro náš keltský prostor neexistují. Nelze tedy pochybovat o tom, že kol. Militký svým detailním zpracováním stradonických nálezů, které příležitostně vhodně zařazuje do širšího kontextu okolního keltského prostředí (srov. zvl. s. 115 – 152) upřesnil a dále posunul znalosti bójského (keltského) mincovnictví, hromaděné odborníky jako R. Paulsen, K. Castelin, K. Pink, B. Ziehaus, R. Göbl, E. Kolníková ad. Jeho práce bude užitečná nejen pro numismatiku, ale i pro archeologii laténské doby i pro klasickou archeologii.

Při svém určování typů a variant bójských ražeb pracuje J. Militký dnes běžnou metodou studia a srovnávání razidel (*charaktéroskopie*, *Stempelvergleich*) v jejich otisku na lícové a rubové straně mincí. Sleduje se obraz, jeho technické provedení, styl, průvodní znaky, shody a rozdíly v detailech, stupeň opotřebení apod. Rozhodující

je dostatečné množství mincí ražených v téže mincovně a dobrá „čitelnost“ (smysluplnost) obrazu; pak je možno zjistit sled ražených mincí v emisi, střídání razidel v průběhu ražby i organizaci práce v mincovně. Bójské mince, zvl. zlaté (snad s výjimkou Rolltier typu) nejsou optimálním materiálem pro toto zkoumání. Kol. Militký aplikuje tuto metodu na mincovních kusech, které svou fabrikou nemohou nabídnout tak slibné výsledky jako třeba ražby západních Keltů (srov. práce J.-B. Colberta de Beaulieu) či Noriků (práce R. Göbla). J. Militký měl tedy představit obecně základy této metody, její plné výsledky jinde a pak podrobně charakterizovat svéráz bójského mincovnictví s barbarskou degradací typů, s rezignací na smysluplný obraz (srov. zvl. „hrbol“ na líci zlatých mincí; ovšem pro Kelty zřejmě nějaký význam tyto pro nás nesrozumitelné obrazy měly), chaotický dojem budícími kombinacemi razidel a užíváním razidel až do úplného opotřebení. Tato skutečnost, byť všeobecně známá, si zasloužila větší pozornost než jen krátké konstatování na s. 61 n. Autorova snaha stanovit varianty ražeb 1/3 statérů (typ A – F) a 1/8 statérů (skupina I – XIV) spočívala tedy především v pozorování detailů v obrazech rubových stran a jeho výsledky lze pokládat za dobré vodítko i pro klasifikace dále nacházených mincí. Je třeba zdůraznit, že do svého bádání dr. Militký začlenil i bójské mince uvedených nominálů nalezené jinde než ve Strakoncích; bylo by neproduktivní dělat typologii jen pro v zásadě nahodilý soubor. Na několika místech kol. Militký říká, že „tato mince byla určitě ražena ve Stradonicích“. Jistěže tam byla ražena zřejmě většina tam nalezených mincí. Byla ale zjištěna nějaká specifičnost stradonické mincovny (či ateliéru, byl-li nějaký)?

Zcela originální je systematické rozřídění variant stříbrných obolů, založené na porovnání stylizace hlavy na averzu a figurálního vývoje koníka na reverzu (který je zpravidla zachovalejší než avers).. Dr. Militký určuje tři typy ražeb: Typ A (Stradonice/Žehuň; 3 podskupiny, mincovna neznámá), typ B (Stradonice; starší oppidální období, 38 podskupin), typ C (Stradonice/Karlstein, 19 skupin se 127 variantami!). Autorova kritéria i představa kontinuálního vývoje ražby od typu B k typu C jsou v zásadě přijatelné. Ovšem přece jen omezující je fakt, že z mincí typu B jsou kat. č. 1193 – 1425 a 2056 – 2075 blíže nezařaditelné (špatná zachovalost kusů). V každém případě je Militkého práce s bójským drobným stříbrem originálním přínosem. Zde bych se kol. Militkého zeptal, zda je opravdu třeba počítat s ražbou stříbra vedle zlata od samého počátku mincovnictví a jak si vysvětlit rozhodnutí bójských aristokratů razit jen nejmenší stříbrný nominál, i když „všude kolem“ se razily drachmy, tetrachmy či dokonce hexachmy? Otázka hodnotového vztahu zlata k stříbru je opravdu hypotetická (s. 43 n.), ale počítat s římským poměrem 1 AV : 12,5 AG je asi nefér. Bójové měli dost domácího zlata, ale ve stříbre byli odkázáni na import, vsadil bych se spíše na poměr 1 AV : 10 AG. Ostatně je možné, že malé oboly byly masově vyráběny pro monetarizaci venkova a v oběhu se se zlatem elity mohly docela dobře míjet. Ukončení ražby 1/24 statérů může být v tomto směru výmluvné ...

Vysoce je třeba ocenit autorovy pasáže věnované přehledům mincovnictví kmenů, jejichž importy byly nalezeny na stradonickém oppidu, zvl. Vindeliků (jejich suberátní „diverze“ vůči Bójům si zasloužila více pozornosti – jako suberáty vůbec!), bratislavských Bójů, Noriků a západních Keltů (v případě Lingonů mi datace kvínárů typu KALETEDOU, dle M. Nicka, připadá zvláštní, byla-li mince zaražena kolem r. 80 př. Kr.). Tento přehled je vhodný jako didaktické zasvěcení do keltské numismatiky. Autorův výklad je pak poměrně stručně shrnut v Závěrečném hodnocení (s. 166 – 169; mj. sumární přehled mincovních nálezů z jiných českých oppid – Závist, Hrazany, Třisov ad.) a také v širším německém resumé (s. 721 – 733). Kol. Militký především rekapituluje nově navrhovanou chronologii

ražby mincí na Stradonicích na základě vlastní analýzy mincí a znovu zdůrazňuje výjimečnost tohoto oppida. I když respektují zdrženlivost numismatiků (zvláště keltských) vůči absolutní chronologii a k historickým závěrům jen na základě numismatických dokladů, přece jen bych uvítal „odvážnější“, byť hypotetické vyjádření k řadě otázek. Uvítal bych úvahy k vztahům českých Bójů k ostatním Keltům, k přechodu od předoppidálního k oppidálnímu období (má být nápodoba typu Athény Alkidemos dokladem migrace z Moravy?), poměr Keltů z oppid k obyvatelstvu starších (a současných?) sídlišť razících dříve „lokální české ražby“; vztah stradonických Bójů k „bratislavským“, Bójům; otázka chronologie konce stradonického oppida např. v souvislosti s neexistencí epigrafických mincí či absencí bratislavských hexadrachem ve Stradonicích (doloženy jsou jen drobné Simmeringy) apod. Toto jsou ovšem náměty, které by mne podrobněji zajímaly. Dr. Militký právě provedl analýzu i syntézu bójského mincovnictví a je tedy k takovým podrobnějším úvahám kvalifikovaný.

K formální stránce práce mám jen málo poznámek, což znamená že ji chválím. Přísně vědecký text s řadou speciálních numismatických termínů (v celém textu jsem nenarazil na slovo „duhovka“; už se neužívá?) je přesto jasně formulován a zainteresovaný zájemce o problematiku ocení i hutnost výkladu. Narazil jsem jen na nemnoho tiskových nedopatření (i v bibliografii), která unikla korektuře. U několika položek v katalogu chybí některý údaj, zvl. rozměr mincí, u některých mincí mohl být přesnější popis, někde i komentář (např. kat. č. 195 má opravdu divnou fabriku). Ocenit je třeba množství a kvalitu grafických přehledů a statistických tabulek, které vedle samotného textu dokládají autorovu suverenitu, s jakou svůj materiál zvládl. Zaskočen jsem byl tím, že vzdor řádně sepsanému obsahu chybělo v textu stránkování, alespoň v exempláři, který jsem měl k dispozici, což jistě trochu komplikovalo mou orientaci v textu. Odkazy na zdroje (sbírky, nálezové zprávy, sekundární literatura) jsou patřičně uváděné a jsou bezpečné.

Z mého hodnocení předloženého textu vyplývá, že autor této na mincovním materiálu založené práce splnil na dobré úrovni své badatelské cíle, i když výše naznačené obecnější a k historii směřující závěry či úvahy by snad jeho numismatickou syntézu obohatily.

Soudím, že práce dr. J. Militkého odborně i formálně naplňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací.

V Praze 7. 12. 2019

Václav Marek